Správna dispenzácia: Chronické žilové ochorenie

Zverejnené: 7. decembra 2020 | Autor: PharmDr. Peter Stanko

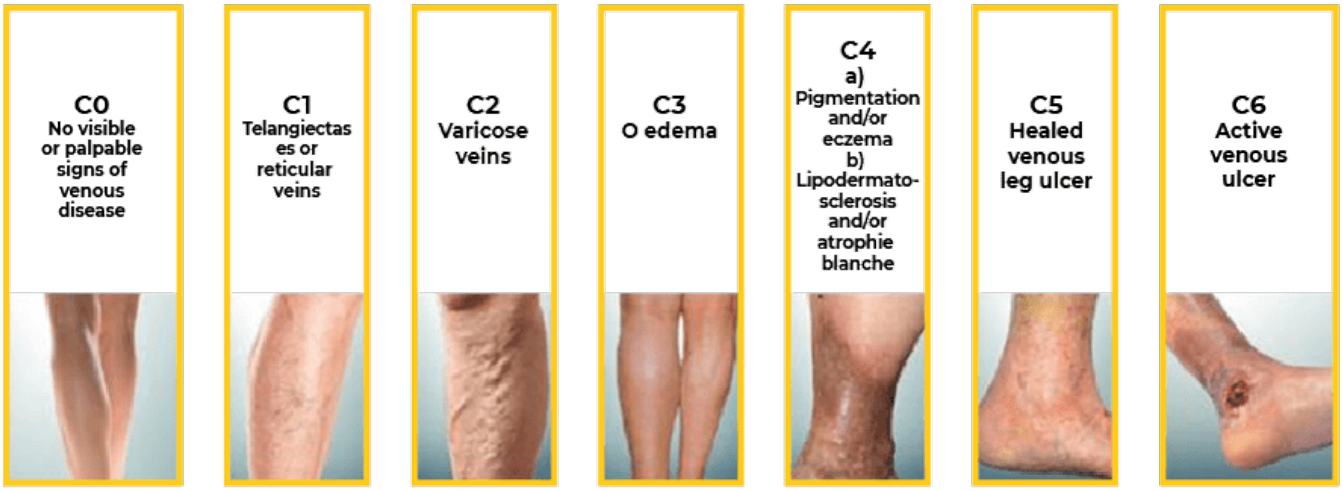

Chronické venózne ochorenia (ochorenia žíl) zahrňujú všetky ochorenia či anomálie žilového systému dolných končatín s chronickým priebehom vrátane venóznej insuficiencie (CHVI).

Medzi príznaky počiatočných fáz ochorení žíl patria pocity ťažkých nôh, únavy dolných končatín, pokojové kŕče (vrátane nočných), lokálne opuchy (flebedémy) a rozšírenie retikulárnych žíl (tzv. metličky), ktoré postupne prechádzajú do kŕčových žíl.

CHVI vzniká v dôsledku nedostatočného odtoku venóznej krvi z končatín vplyvom varikózne rozšíreného povrchového žilového systému, insuficientného spojovacieho systému, flebotrombózy hĺbkového venózneho

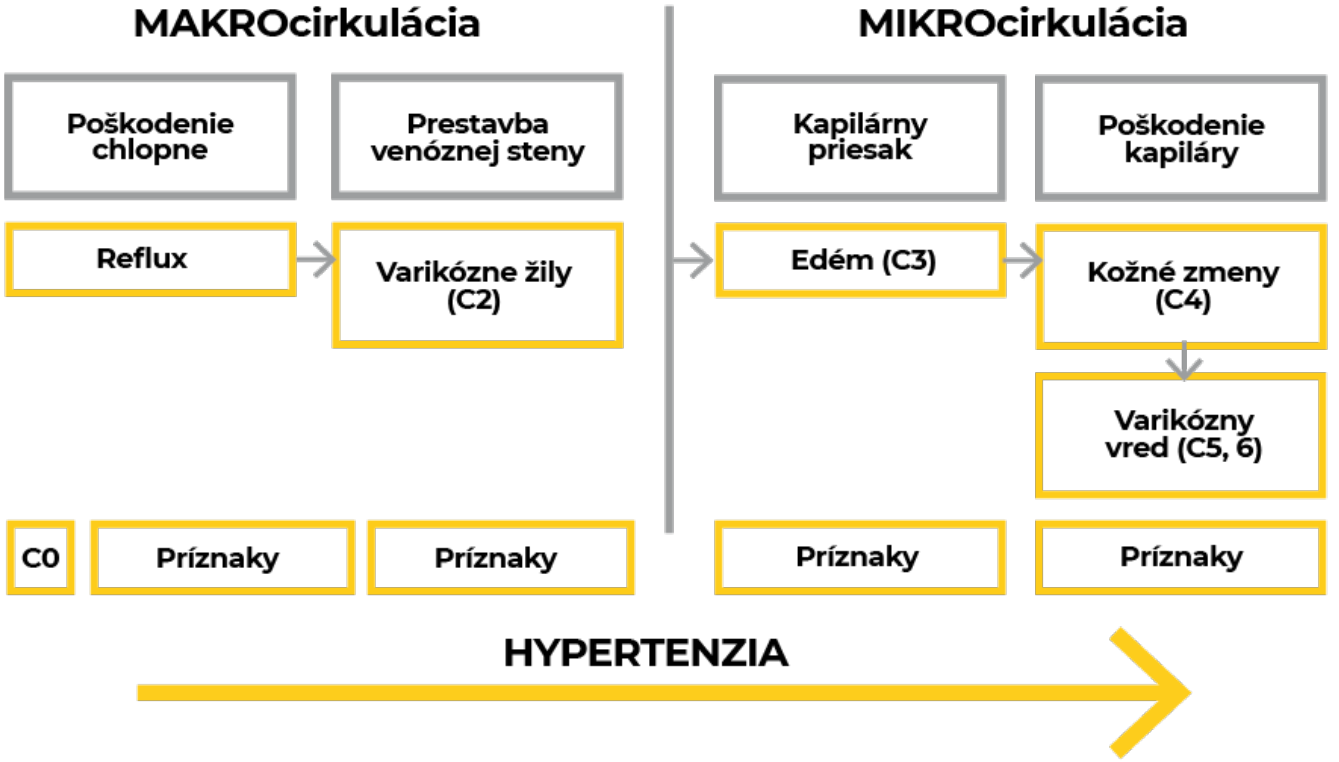
systému alebo následkom niektorých vrodených anomálií žilového systému. Príčinou CHVI môže byť tiež porucha svalovej pumpy následkom dysfunkcie lýtkových svalov pri rôznych neuromuskulárnych poruchách.

Obrázok 2: Schematické znázornenie princípu venózneho refluxu.
Zdroj: centerforvein.com

Medzi všeobecne uznávané rizikové faktory vzniku a rozvoja primárnej CHVI patrí vek, obezita, ženské pohlavie, gravidita, práca v stoji, nosenie sťahujúceho šatstva a sedavý spôsob života.

Základom liečby je dodržiavanie režimových opatrení, kompresná terapia a farmakoterapia. Základom liekovej liečby je používanie bioflavonoidov, prípadne liečiv proti lokálnym opuchom.

Možnosti asistovaného samoliečenia a doplnkovej liečby

Bioflavonoidy (systémovo)

Perorálne užívané flavonoidy pri pravidelnom podávaní znižujú kapilárnu permeabilitu a zvyšujú kapilárnu rezistenciu, čím redukujú venóznu distenzibilitu a venostázu, čoho výsledkom je zlepšený cievny tonus, znížená stáza krvi a znižuje sa čas venózneho vyprázdnenia.

Medzi najčastejšie používané bioflavonoidy využiteľné v rámci terapie chronických žilových ochorení patrí diosmín (samostatne alebo v kombinácii s hesperidínom) a troxerutín.

Bioflavonoidy sa používajú na asistované samoliečenie a dlhodobú terapiu prejavov chronického ochorenia žíl (varixov) ako bolesť, pocit ťažkých nôh, únava nôh, nepokoj v nohách, nočné kŕče, opuch a trofické zmeny (zmeny kože v dôsledku porušenej výživy a odolnosti tkaniva).

Bioflavonoidy sú terapeuticky využiteľné aj v prípade pokojových kŕčov svalov dolných končatín (najmä lýtkového svalu) vrátane nočných kŕčov, ktoré sú sprevádzané pocitmi ťažkých a unavených nôh, syndrómom nepokojných nôh a viditeľnými zmenami na žilách signalizujúcich počiatočné štádiá žilových ochorení.

V prípade indikácie je potrebné ich dlhodobé podávanie počas 4 až 5 týždňov, pričom preferované sú mikronizované formy.

Súbežne je vhodné používať vhodnú kompresnú terapiu, prípadne doplnkovú liečbu a režimové opatrenia. Pokiaľ nedôjde, pri dodržaní všetkých opatrení, k zlepšeniu stavu po 6 týždňoch, je potrebná konzultácia s lekárom.

Bioflavonoidy sa používajú aj na liečbu príznakov spojených s akútnym stavom hemoroidálneho ochorenia.

Kompresívna terapia

Kompresívna liečba je metóda určená na preventívne aj liečebné účely spojená s využitím špeciálne vyrobených zdravotníckych pomôcok, zameraná na zlepšenie makrocirkulácie. Napomáha zmierňovať prejavy a dôsledky chronickej venóznej insuficiencie.

Cieľom kompresie je vytvoriť tlak na stenu povrchových, ale najmä hlbokých žíl pomocou elastických obväzov alebo kompresívnych pančúch. Metóda kompresie nahrádza nedostatočnosť svalovej pumpy lýtkových svalov, napomáha zlepšovať koordináciu šľachového a svalového aparátu, nohy, obmedzuje preplňovanie povrchového žilového systému, urýchľuje prietok krvi v končatine, a tým tiež transport odpadových produktov metabolizmu, ktorých hromadenie v spojivovom tkanive napomáha rozvoju žilovej nedostatočnosti. Využitie elastickej kompresie predstavuje kauzálnu terapiu hemodynamických dôsledkov CHVI.

Kompresívna liečba dolných končatín zahŕňa niekoľko typov zdravotníckych pomôcok:

- kompresívne obväzy, resp. elastické kompresívne ovínadlá,
- kompresívne pančuchy alebo nohavice,
- kompresívne lýtkové pančuchy, podkolienky.

Kompresívny obväz obopína po celom obvode končatinu takým tlakom, aby sa chorobne rozšírené žily vyprázdnili a zmenšili svoj objem, čím sa preťažené žilové chlopne môžu opäť uzatvárať a rýchlosť prúdenia

venóznej krvi sa zvýši. Dochádza tak k zlepšeniu toku krvi smerom k srdcu a z poškodených tkanív sa postupne odvádzajú aj odpadové látky a prebytočná tekutina, čím sa opuchy zmenšujú. Kompresia tak napomáha znižovať riziko trombózy. Tieto zdravotnícke pomôcky sa indikujú bezprostredne po operačnom riešení, v prípade potreby aplikovania segmentového tlaku na dolné končatiny. Z hygienických dôvodov pri aktívnych vredoch predkolenia s potrebou pravidelných, častých preväzov dolných končatín. Používajú sa pri extrémne zmenenej anatómii predkolení a stehien, hlavne u obéznych pacientov.

Elastické kompresívne pančuchy sa vyrábajú v 4 kompresívnych triedach. Trieda poukazuje na mieru kompresie – tlaku, ktorým pôsobia v oblasti dolnej tretiny predkolenia, kde musí byť tlak najvyšší, pričom smerom nahor klesá. Práve tento segmentovaný tlak je podmienkou úspešnej terapie kompresívnymi elastickými pančuchami.

Veľkosť pančúch sa volí podľa hodnôt obvodov končatiny zmeraných na konštantných miestach ráno po prebudení, v korelácii s tabuľkovými veľkosťami uvádzanými jednotlivými výrobcami pančúch. Najvyšší tlak musí byť v oblasti členku a proximálnym smerom sa tlak zmierňuje.

Elastické kompresívne pančuchové nohavice alebo pančuchy sú určené pri ťažkostiach ako je pocit ťažoby, únavy, bolesti a tlaku v nohách, v prípade opuchov a svalových kŕčov v dolných končatinách (DK), ktoré sú typickými prejavmi žilovej hypertenzie a poškodenia žilovej steny. Vhodné na zamedzenie progresie ochorenia žilového systému, na prevenciu varixov, venóznych vredov a lymfedémov a v prípade syndrómu nepokojných nôh.

Antiedematiká (systémovo a lokálne)

Antiedematiká sú liečivá, ktoré majú schopnosť zmierňovať opuch. V perorálnej forme sú využiteľné na krátkodobú terapiu lokálneho edému (nie kardiovaskulárneho pôvodu), pričom za rovnakým účelom je možné voliť aj ich lokálnu aplikáciu, ktorej použitie nemá časové obmedzenie.

Do tejto skupiny zaraďujeme predovšetkým escín. Escín je prírodná látka zo skupiny kumarínov získaná z plodov pagaštanu konského (Aesculus hippocastanum). Escín má antiedematózne, protizápalové a venoprotektívne účinky.

Escín spevňuje steny kapilár, normalizuje ich permeabilitu a obmedzuje transkapilárnu transudáciu. Je účinný pri obmedzovaní pooperačných opuchov a znižuje zápalovú reakciu obmedzením exsudačnej fázy zápalu. Okrem toho escín zvyšuje kapilárny odpor, zastavuje zápalové procesy a zlepšuje mikrocirkuláciu.

U pacientov s venóznou insuficienciou dolných končatín escín znižuje transudáciu lymfy, zlepšuje funkciu kapilárneho endotelu, zlepšuje venóznu a lymfatickú cirkuláciu a zlepšuje vyprázdňovanie kŕčových žíl.

V prípade výskytu opuchu, ktorý sa ako sprievodný symptóm často objavuje pri všetkých typoch a štádiách chronického venózneho ochorenia je vhodná lokálna aplikácia escínu, kde sa využíva predovšetkým jeho antiedematózne pôsobenie v mieste aplikácie.

Antikoagulanciá (lokálne)

Antikoagulanciá sú liečivá, ktoré bránia prirodzenému procesu zrážania krvi. Na lokálne použitie sa z uvedenej skupiny používa heparín, resp. heparinoidy.

Heparín tvorí komplexy s trombínom (faktor IIa) a faktorom Xa, čím tlmí ich aktivitu a spomaľuje proces zrážania krvi. Heparín má po perkutánnej aplikácii výrazné antiedémové, antigranulomatózne, protizápalové, antiexudatívne a antikoagulačné účinky.

V prípade akútnych prejavov chronického žilového ochorenia, ako sú pocity ťažoby nôh, kŕče a bolesti, je vhodné používať lokálne gély s obsahom heparínu. Aplikácia by mala byť vykonaná vždy v čase potreby (obvykle 1 až 3 krát denne).

Heparín po lokálnej aplikácii v mieste výskytu varixov znižuje tvorbu lokálnych trombov, čím sa dosiahne úľava od symptómov, a tiež sa znižuje pravdepodobnosť rozšírenia lokálnej zápalovej reakcie v postihnutých žilách.

Pri použití dermálnych gélov s obsahom heparínu sa, vďaka gélovej forme, uplatňuje pri aplikácii súbežne aj chladivý efekt v mieste aplikácie, čo napomáha pri úľave od symptómov.

Heparín by sa nemal používať pri krvácaní, na otvorené rany a sliznice, ani na infikované miesta počas hnisania.

Systémová enzýmová terapia (SET)

Systémová enzýmová terapia (SET) je typom podpornej suplementačnej liečby, pri ktorej sa využívajú proteolytické enzýmy – bromelaín, papaín, trypsín, chymotripsín a pankreatín (prípadne amyláza a lipáza).

Vo všeobecnosti vykazuje SET nasledovné terapeutické účinky:

- antiflogistický,
- antiedematózny,
- fibrinolytický,
- lipolytický,
- imunomodulačný,
- sekundárne analgetický.

SET je možné indikovať ako doplnok liečby v ktoromkoľvek štádiu liečby venóznych ochorení, vrátane pooperačných stavov v prípade chirurgického riešenia.